

فرهنگ گونه‌های نوپدید در شعر معاصر فارسی

جلد نخست

بهمن ساکی

کندوکاوی در نام‌ها و صورت‌های جدید شعر معاصر

قیمت دوره‌ی دو جلدی: ۱۶۰۰۰۰ تومان

سرشناسه: بهمن، ساکی، ۱۳۴۸ -

عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ گونه‌های نوپدید در شعر معاصر فارسی/ بهمن ساکی

مشخصات نشر: تهران: عصر داستان، ۱۳۸۰

مشخصات ظاهری: ۲ ج.

شابک دوره: ۱-۳۰-۶۹۷۰-۶۰۰-۹۷۸

شابک جلد ۱: ۵-۳۲-۶۹۷۰-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴ - اصطلاح‌ها و تعبیرها

موضوع: Persian poetry -- 20th century -- Terminology

موضوع: شعر فارسی -- سبک‌شناسی

موضوع: Persian poetry -- *STYLE

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴

موضوع: Persian poetry -- 20th century

شناسه افزوده: بنیاد شعر و ادبیات داستانی ایران

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۴ف ۲س/ ۳۸۱۶ PIR

رده بندی دیویی: ۸۱۰/۶۲۰۹

شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۵۶۹۶۶

بنیاد و بیت دانش

عصر دستان

فرهنگ گونه‌های نوید در شعر معاصر فارسی
بهمن ساکی

صفحه آرا و مدیر هنری: محمد جهانگیری /

طرح جلد: مریم رحمانی / حروف‌نگار: سعید نواصری /

چاپ اول: ۱۳۹۷ / چاپ: گلها

بنیاد شعر و ادبیات داستانی ایرانیا

تهران: خیابان کریم خان، خیابان سنایی، خیابان اعرابی

تلفن: ۸۸۳۲۳۳۹۹ - ۸۸۹۰۱۳۶۳

فهرست

۸۲	ترانه‌ی خواب‌گون	۱۹	مقدمه
۸۴	ترانه‌ی نو	۳۶	پیش‌نویس
۸۹	تصادف شعر و عکس		
۹۰	تصنیف	۳۹	آنک
۹۹	تک‌بیتی	۴۲	آیکه
۱۰۰	تک‌مصرع		
۱۰۴	تکّه‌شعر	۴۳	اباذر مزدک
۱۰۴	تنکا	۴۵	احمد
		۴۹	افسانه‌ی نو
		۵۱	افورسم
۱۰۸	جرانه		
۱۰۹	چلمک		
۱۱۲	چرخ‌خا	۵۳	بحر طویل‌منثور
۱۱۵	چک‌شعر	۵۴	بحر نامساوی
۱۱۶	چندغزل		
۱۱۹	چهارپاره	۵۴	پرفورمنس شعر-نقاشی
۱۲۶	چهارپاره ناقص	۶۲	پشاشعر
۱۲۸	چهارخطی	۶۲	پس‌غزل
۱۲۹	چیزک	۶۶	پست‌آوانگارد
۱۳۱	چیستان‌دیداری	۶۸	پنجله
۱۳۱	حاذّ‌متن	۶۹	پنج‌گلی
۱۳۳	حرف‌های شاعرانه	۷۰	پونزی (Poesie)
۱۳۴	خان‌والده	۷۱	پیش‌شعر
۱۳۶	خرادی	۷۷	ترانک

۱۹۴	سه باره	۱۳۸	خواندیداری
۱۹۶	سه کابی	۱۴۰	خواندیدی
۱۹۷	سه گانی		
۲۱۰	سه گاهی	۱۴۸	داستان بیت
۲۱۱	سه گونی	۱۴۹	دل نوشته
		۱۵۱	دمو کراسی صدا در شعر
۲۱۲	شلهین	۱۵۱	دوبیتی پیوسته
۲۱۹	شبله	۱۵۳	وبیتی تک مطلعی
		۱۵۳	وبیت های پیوسته (بحر شکسته)
۲۲۱	شعر آتش	۱۵۶	در غزلی
۲۲۲	شعر آرمان گرا	۱۵۶	دو بازی
۲۲۵	شعر آزاد نیمایی	۱۵۷	دو گانی
۲۲۵	شعر آزاد		
۲۳۲	شعر آسان	۱۵۸	رباعی شکسته
۲۳۶	شعر آستان	۱۶۱	رباعی نیمایی
۲۴۱	شعر آسمانی ها	۱۶۸	رنگازه
۲۵۰	شعر آنا تو میک		
۲۵۴	شعر آوانگارد	۱۶۸	زنجیره
۲۵۵	شعر آوایی		
۲۵۸	شعر آسان	۱۶۹	ژانرهای تکنولوژیک
۲۶۵	شعر ابلیسی	۱۷۲	سبک آفتاب
۲۶۵	شعر ایزدیت	۱۷۴	سبک خراسانی نو
۲۶۷	شعر اجرایی	۱۷۵	سختنوری
۲۸۷	شعر احساس دل	۱۷۶	سرود
۲۸۹	شعر احساسی	۱۸۲	سرود منشور
۲۹۲	شعر ادیبانه	۱۸۳	سن ریو
۲۹۴	شعر ارتجاعی	۱۸۵	سنگ نبشته
۲۹۴	شعر ارزشی	۱۸۷	سنگم
		۱۹۱	سوگ حماسه

۳۹۲	شعر بنفش	۲۹۴	شعر اس ام اسی
۳۹۷	شعر بونیکی	۲۹۵	شعر استاتیک
۴۰۲	شعر بومی	۲۹۶	شعر استحالہ
۴۰۲	شعر بہ نثر	۲۹۷	شعر استفہامی
۴۰۵	شعر بی دروغ	۲۹۸	شعر اشتراکی
۴۰۶	شعر بی معنی	۳۰۴	شعر اشراق
۴۰۷	شعر بی نقاب	۳۰۶	شعر انشیا
۴۰۸	شعر بیانگر	۳۰۹	شعر اتراض
۴۰۸	شعر بیداری (بیداری اسلامی)	۳۱۱	شعر امراض
۴۱۰	شعر بیمارستانی	۳۱۱	شعر اعرافی
۴۱۴	شعر بی واژه	۳۱۳	شعر افشانشی
۴۱۵	شعر بی وزن	۳۱۵	شعر اقلیمی
		۳۲۰	شعر اقتناعی
۴۱۸	شعر بارہ	۳۲۰	شعر الکترونیک
۴۱۹	شعر پاستورال مدرن	۳۲۰	شعر اُمّتی
۴۲۳	شعر پایداری	۳۲۵	شعر انزاعی
۴۲۹	شعر پابی	۳۲۶	شعر انتظار
۴۳۰	شعر پریسکہ	۳۲۶	شعر انتقادی
۴۳۱	شعر پژواک	۳۴۱	شعر انسدادی
۴۳۴	شعر پیشتاز	۳۴۲	شعر انقلاب
۴۳۵	شعر پیست ملرز	۳۶۰	شعر انقلابی
۴۳۷	شعر پشت کامیونی	۳۶۴	شعر انگارہ دار
۴۳۸	شعر پلاستیک	۳۶۶	شعر اہل بیت
۴۴۶	شعر پوئیستی	۳۶۸	شعر آیدہ پردازانہ
۴۴۷	شعر پیشرفتہ	۳۶۹	شعر ایمارستی
۴۵۰	شعر پیشرو		
۴۵۲	شعر پیشگو	۳۷۲	شعر برانگیختن
۴۵۷	شعر پیوندی	۳۷۲	شعر برزخی
		۳۷۳	شعر بلند
۴۵۹	شعر تبعید	۳۹۰	شعر بند تنبانی

۵۳۶	شعر خاموش	۴۶۱	شعر نجریدی
۵۳۶	شعر خردسال	۴۶۴	شعر تجسمی
۵۴۲	شعر خودمونی	۴۶۵	شعر تشخّر آمیز پُر گرد و خاک
		۴۶۶	شعر تسخیر
۵۴۳	شعر دادانیستی	۴۶۸	شعر تسلیم
۵۴۹	شعر - داستان	۴۷۰	شعر تصویری
۵۴۹	شعر داینامیک	۴۷۲	شعر تعلق گرایانه
۵۵۷	شعر دختر مدرسه‌ای	۴۷۳	شعر نکر مرکزی
۵۵۸	شعر در اقلیتی	۴۷۴	شعر تندرست
۵۵۸	شعر در امانیک مونولوگ	۴۷۵	شعر توده
۵۵۹	شعر درامی	۴۷۶	شعر نوگراف
۵۶۲	شعر در تصویر	۴۸۰	شعر تخیلی وار
۵۶۲	شعر در شعر		
۵۶۵	شعر دریایی	۴۸۱	شعر جدولی
۵۶۷	شعر دفاع مقدس	۴۸۶	شعر جنگ
۵۷۳	شعر دوره‌ای	۴۹۱	شعر جنگ زدگی
۵۷۴	شعر دو وزنی	۴۹۱	شعر جنگل
۵۸۱	شعر دیالوگ	۵۰۱	شعر جنوب شهری
۵۸۴	شعر دیجیتال	۵۰۲	شعر جوشکن
۵۸۹	شعر دیار	۵۰۳	شعر جوششی
		۵۰۵	شعر جهان وطن
۵۹۳	شعر سر		
		۵۰۸	شعر چریکی
۵۹۶	شعر رب	۵۱۵	شعر چندصدایی
۵۹۹	شعر رضوی		
۶۰۲	شعر ژمانی	۵۱۸	شعر حروفی
۶۰۳	شعر رنگ	۵۲۳	شعر حزبی
۶۰۵	شعر رنگی	۵۲۶	شعر حکمت
۶۰۸	شعر روایی	۵۳۳	شعر حکمت سبینه
۶۱۰	شعر روز		
۶۱۱	شعر روزنامه‌ای (مطبوعاتی)	۵۳۵	شعر خاکستری

۶۹۶	شعر سوپرمارکتی	۶۱۳	شعر روستا
۶۹۷	شعر سهل غیر ممتنع	۶۱۸	شعر روشنفکرانه
۶۹۹	شعر سیاسی	۶۲۱	شعر - رؤیا
۷۱۱	شعر سیاه	۶۲۱	شعر رها
۷۱۶	شعر سیاهکل	۶۲۳	شعر ریاضی
۷۲۳	شعر سینمای مکتوب		
		۶۲۵	شعر زبان
۷۳۱	شعر شاملویی	۶۳۶	شعر زانی - گفتاری
۷۴۰	شعر شعاری	۶۳۸	شعر زنی
۷۴۳	شعر شغب (عربده)	۶۳۸	شعر زنی
۷۴۳	شعر شفاهی	۶۴۲	شعر زرد عروسکی
۷۴۶	شعر شکست	۶۴۲	شعر زلال
۷۴۶	شعر شکسته	۶۵۳	شعر زمزمه گر
۷۴۶	شعر شکسته نیمایی	۶۵۵	شعر زنانه
۷۴۷	شعر شکل گرا	۶۶۳	شعر زندان
۷۴۸	شعر شنو دیداری	۶۵	شعر زیرزمینی
۷۵۲	شعر شبیاری	۶۱	شعر زیستنی (شعر زیستی)
۷۵۳	شعر شنیداری - نوشتاری		
۷۵۷	شعر شنیده ری	۶۶۹	شعر سازنده
۷۵۹	شعر شهر	۶۷۲	شعر ساندویچی
۷۶۳	شعر شهر ستا	۶۷۲	شعر سپید
۷۶۶	شعر شهری	۶۷۷	شعر ستایش قدرت های حاکمه
۷۶۸	شعر شهری طبیعت	۶۷۸	شعر ستایش
۷۷۱	شعر شیطانی	۶۸۲	شعر سخت
		۶۸۵	شعر سرخ
۷۷۱	شعر صنعتی	۶۸۷	شعر سرخابی
۷۷۸	شعر صورتی	۶۸۸	شعر سفید
		۶۸۹	شعر سکوت
		۶۹۲	شعر سلاح
		۶۹۵	شعر سوپر روشنفکری

مطالب جلد دوم

۸۶۴	شعر-فلسفه	۷۸۰	شعر ضد جنگ
۸۶۴	شعر فلسفی	۷۸۶	شعر طر حوار
۸۶۸	شعر فوئیالی	۷۸۶	شعر طنین
۸۶۹	شعر قطره چکانی	۷۹۰	شعر عاشقانه-گانگستری
۸۶۹	شعرک (اسماعیل نوری علاء)	۷۹۳	شعر عاشورایی
۸۷۳	شعرک (ادبیات کودک)	۷۹۶	شعر عاطفی
۸۷۹	شعرک تک هسته‌ای	۷۹۸	شعر عرفانی امروز
۸۷۹	شعرک دوهسته‌ای	۸۰۶	شعر غروسک
		۸۰۷	شعر عشق
۸۸۰	شعر کار	۸۱۰	شعر علوی
۸۸۷	شعر کارگری	۸۱۳	شعر عینیت‌گرا
۸۹۹	شعر کانکریت		
۹۰۳	شعر کثیف	۸۱۵	شعر غماخشاگین
۹۰۴	شعر کسرابی‌وار	۸۲۱	شعر غم‌های بی‌غمی
۹۰۸	شعر کمونیستی	۸۲۲	شعر غم‌های ضروری
۹۰۹	شعر کوتاه	۸۲۳	شعر غیر پلکانی
۹۱۸	شعر لوحه‌ای	۸۲۴	شعر غیر شخصی
۹۲۰	شعر کودک	۸۲۵	شعر غیر نخبه‌گرا
۹۲۳	شعر کبیری		
		۸۲۹	شعر فاطمی
۱۱۴۳	شعر گاوی	۸۳۲	شعر فراسپید
۹۲۶	شعر گزاره	۸۴۴	شعر فراگاه
۹۲۸	شعر گزاره‌ای	۸۴۸	شعر فراگفتمان
۹۲۹	شعر گفتار	۸۵۱	شعر-فرمول
۹۳۹	شعر گفتاری	۸۵۳	شعر فرهنگی انسانی
۹۴۲	شعر گفت‌وگو	۸۵۴	شعر فست‌فودی
۹۴۵	شعر گمراه	۸۵۵	شعر فکاهی
۹۴۷	شعر گونه	۸۶۰	شعر فکر

۱۰۵۹	شعر مهدوی	۹۴۸	شعر لحظه‌ها و نگاه‌ها
۱۰۵۹	شعر میثرا بیگ	۹۴۸	شعر لوکس
۱۰۶۷	شعر میخانه‌ای		
۱۰۶۹	شعر میناتوری	۹۵۰	شعر مان
۱۰۷۰	شعر مینی مال	۹۵۰	شعر مبارز نواز
۱۰۷۲	شعر نادرپوری	۹۵۱	شعر متافیزیکی
۱۰۷۶	شعر نامرئی	۹۵۲	شعر متعالی
۱۰۷۷	شعر نبوی	۹۵۳	شعر متعهد
۱۰۸۰	شعر-نثر	۹۵۷	شعر مجاز
۱۰۸۲	شعر نثرانی	۹۷۲	شعر -رن
۱۰۸۲	شعر نگار	۹۷۶	شعر مانی
۱۰۸۳	شعر نگاره	۹۸۱	شعر مذهبی
۱۰۸۵	شعر نگاره‌ای	۹۸۱	شعر مرامی
۱۰۸۵	شعر نمادگرا	۹۸۲	شعر مربع
۱۰۸۸	شعر نمایشی	۹۸۴	شعر مردمی
۱۰۹۷	شعر نوبه لهجه آبادانی	۹۹۱	شعر مرگ
۱۰۹۹	شعر و خراسانی	۱۰۰۱	شعر مرگ اندود
۱۱۰۴	شعر نو خطابی	۱۰۰۱	شعر مرگ اندیش
۱۱۰۵	شعر نو بهم	۱۰۰۳	شعر مستند
۱۱۰۵	شعر نو خط	۱۰۱۰	شعر مشروطه
۱۱۰۶	شعر نو سالم	۱۰۲۸	شعر مطبوعاتی
۱۱۰۷	شعر نوشتاری	۱۰۳۳	شعر مطبوعاتی - کارگری
۱۱۰۹	شعر نیمایی	۱۰۳۶	شعر معنی اندر معنی
۱۱۱۶	شعر نیمایی خراسانی	۱۰۳۶	شعر مفهوم گرا
۱۱۱۷	شعر نیمدار	۱۰۳۸	شعر مفهومی
۱۱۱۹	شعر نیمه آزاد	۱۰۴۳	شعر ممنوعه
۱۱۲۱	شعر نشو ناب	۱۰۴۳	شعر مشور
		۱۰۴۷	شعر مشور آهنگین
۱۱۲۲	شعر-واژه	۱۰۴۷	شعر مشور محض
۱۱۲۶	شعر وحشت	۱۰۵۱	شعر مؤنث
۱۱۳۲	شعر وزن و بی وزن	۱۰۵۳	شعر مهاجرت

	۱۱۳۴	شعر وسط چین
۱۱۸۷	غزل چریک	۱۱۳۷
۱۱۸۸	غزل چندقالی	۱۱۳۹
۱۱۹۱	غزل چهارپاره	۱۱۴۴
	۱۱۴۵	شعر هارمونیک
۱۲۰۰	غزل حماسی	۱۱۴۶
	۱۱۴۷	شعر هیوایی
۱۲۰۴	غزل خودکار	-
	۱۱۵۰	شعر - ادا داشت
۱۲۰۹	غزل تاسمان	۱۱۵۱
۱۲۱۱	غزل دوبیتی	۱۱۵۲
	۱۱۵۲	شعر یک نگاه و یک لحظه
۱۲۱۳	غزل رباعی	
۱۲۱۴	غزل روایی	۱۱۵۴
۱۲۲۲	غزل ریاضی	
	۱۱۵۴	طرح
۱۲۲۳	غزل سیاسی	۱۱۶۰
۱۲۲۹	غزل سینمایی	
	۱۱۶۱	عریانک
۱۲۳۵	غزل عاشقانه	۱۱۶۲
	۱۱۶۴	عکس شعر
۱۲۳۶	غزل غزل	
	۱۱۶۵	غزال
۱۲۳۸	غزل فراقم	۱۱۶۸
۱۲۴۳	غزل فرانو	۱۱۶۹
۱۲۴۳	غزل فرم	
۱۲۴۶	غزل فیلم نامه	۱۱۷۵
	۱۱۷۷	غزل پست مدرن
۱۲۴۶	غزل قصه	۱۱۸۳
۱۲۴۹	غزل قصیده	۱۱۸۵
۱۲۵۲	غزل قطعه	۱۱۸۷
		غزل ترکیب

۱۳۳۲	کاریکلماتور	۱۲۵۴	غزل مثنوی
۱۳۳۸	کزیم	۱۲۶۰	غزل محاوره‌ای
۱۳۳۸	کوته سروده	۱۲۶۲	غزل محض
۱۳۳۸	کانکریت شنیداری	۱۲۶۳	غزل مدرن
		۱۲۶۶	غزل مُرْصَع
۱۳۳۹	لا سکوی نو		
۱۳۴۱	لغز نو	۱۲۶۹	غزل نو محض
		۱۲۷۰	غزل نو معتدل
۱۳۴۳	ماشین نوشته	۱۲۷۰	غزل نیمی
۱۳۴۶	متن عریان	۱۲۷۲	غزل نئوکلاسیک
۱۳۴۷	متن کلمه محور		
۱۳۴۸	مثنوی چارلختی	۱۲۷۷	غزلواره
۱۳۵۳	مثنوی عمودی	۱۲۸۰	غزل واژه
۱۳۵۳	مثنوی غزل	۱۲۸۳	غزلی
۱۳۵۶	مُرکَّب حرکت		
۱۳۶۲	مضارعی	۱۲۸۴	قابل منظوم
۱۳۶۵	مکتب آی بی ام ایسم	۲۸۷	فرا تر از گفتار
۱۳۶۸	مکتب اصحاب جدول	۲۹۳	فرا داستان
۱۳۶۸	مکتب شهید (خراسان)	۱۲۹۵	فرا شعر
۱۳۷۱	موازن	۱۲۹۸	فرا غزل
۱۳۷۳	مهمل گ	۱۳۰۸	فراقی
۱۳۷۴	مهمل گویی آگاهانه و ناآگاهانه	۱۳۱۰	فرا گفتار
۱۳۷۶	میکرون (شعر تک جایی)	۱۳۱۱	فروزه
۱۳۷۷	مینای شعر	۱۳۱۵	فوتوشعر
		۱۳۱۶	فوتوشعر حجمی
۱۳۷۸	ناچارانه	۱۳۱۷	فیلم شعر
۱۳۷۸	ناتوشعر		
۱۳۷۸	نثر شاعرانه	۱۳۲۵	قطعه‌ی ادبی
۱۳۷۹	نثر شاعرانه‌ی تقطیع شده	۱۳۲۸	قطعه شعر
۱۳۷۹	نثر منقطع		

۱۴۳۲	هایکوگرافی	۱۳۸۰	نثم
۱۴۳۲	هایکوواره	۱۳۸۱	نقاش‌شعر
۱۴۳۴	هایکوهای به هم پیوسته	۱۳۸۱	نقاشی-شعر
۱۴۳۶	هجرائی	۱۳۸۲	نقطه‌طر
۱۴۳۸	هولوپونتری	۱۳۸۲	نگارش خودکارانه
۱۴۳۹	هیچله	۱۳۸۴	نگینه
		۱۳۹۰	نمایشنامه منظوم
۱۴۴۲	یگلی	۱۴۰۷	نو رطوبل
		۱۴۱۰	نسخه روانی
۱۴۴۳	نمایه‌ها	۱۴۱۴	نریاعی
۱۴۴۴	نمایه‌ی نام‌ها	۱۴۱۵	نوول واگ
۱۴۶۲	نمایه‌ی کتاب‌ها	۱۴۱۶	نیم‌گالی
۱۴۷۲	نمایه‌ی موضوعی	۱۴۱۹	نیم‌گانی وارونه
۱۴۷۵	گزیده‌ی منابع	۱۴۲۰	واحد شعری
۱۴۷۶	کتاب‌ها	۱۴۲۰	واژانه
۱۵۰۱	مجلات و روزنامه‌ها	۱۴۲۴	ویدئوشعر
۱۵۱۱	منابع دیجیتال و اینترنتی	۱۴۲۵	هایپر تکست پونتری
		۱۴۲۷	هایکو

مقدمه

بهت آن است که در سر آغاز این مقال گفته باشیم این کتاب صرفاً یک پیش‌هاد است. پیشنهادی برای دوباره نگرستن به شعر و ظرفیت‌های آن. این کتاب نه حکمی صادر می‌کند و نه تجویزی است برای همهی مسائل شعر عام فارسی، بلکه نگاهی توصیف‌گر - و نه تحلیلی - به برون‌داد شعر معاصر فارسی دارد و به عبارت کوتاه‌تر، روشن‌تر و بُرنده‌تر، حمله‌ای است به تلّی‌سازی از مفهوم ژانر.^[1]

راهگشایترین فکّتی که برای اسم، با کار ما می‌آید این گفته‌ی فردریک اشلگل است که «هر شعر، خود در - حکم یک ژانر است.» و به گمانم کار مقدمه نویسی برای این کتاب در همین جا به پایان رسیده است!

تنوع و گونه‌گونی اساس آفرینش است. نخستین مشاهده‌ی بشر از طبیعت، دیدن رنگارنگی و بی‌شمارگی پدیده‌ها و نیز تنوع آن‌هاست. این نخستین مشاهده، نخستین آموزه‌ی بشر برای پیش‌بینی خیاات او نیز هست؛ همین امر است که تمنای تفاوت و نوشوندگی را در سرشت آدمی، به سر نوشت او بدل کرده است.

شتاب فزاینده‌ی تحولات جهانی و تأثیر آن‌ها بر فرهنگ ایران‌زمین و راه یافتنِ آنیِ نظریه‌های جدید ادبی جهان به حوزه‌ی ادبیات ایرانی

به ویژه شعر فارسی، ضرورت شناخت و بررسی ژانرهای جدید و گونه‌های نوظهور را دوچندان می‌کند. حرف از وجه و گونه‌ی ادبی، حرف از ویژگی‌های ممیز یک اثر، از دیگر آثار است. ویژگی‌های متمایزکننده‌ای که بتوان جنس ادبی جدید را با آن‌ها توصیف کرد. توصیف این تمایزها گاه بر عهده‌ی نام‌هایی است که از سیرت متن به صورت آن راه می‌یابند. محمد آرم به پیروی از هایدگر در کتاب *الفبای راز* نوشته است: «کار شعر، نام‌گذاری زبان است. شعر، هر چه را که قبلاً در زبان نام‌گذاری شده و تصور می‌شود که آشنا با معنا شده است؛ از ابتدا معنا می‌کند. با این کار، معنای خودش و نام خودش را از ابتدا می‌نامد. شعر، نام معنای خودش را هم با تغییر موقعیت شعریت خود تغییر می‌دهد. قواعد و ضوابطی که جرایب سیمی برای شعر بودن یک نوشته در نظر می‌گیرد، در پاره‌ای از ما ارد با شعر «شاملو»، «رؤیایی» و حتی خود «نیما یوشیج» نقض شده است.»^[۱]

تکیه این کتاب بر لایه‌های بارخوانی زنده شعر، از منظر گونه‌شناسی است؛ گونه‌ها و زیرگونه‌هایی که در خطاب‌های متمایزکننده‌ی هر اثر به هر دلیل و به هر نحو و به هر کیفیت وجود/ تصور دارند، و دیده می‌شوند. اصطلاحاتی که می‌توانند مرادف «گونه» و «زیرگونه» تلقی شوند، «نوع» و «زیرنوع» هستند؛ گرچه کاربرد همه‌ی اصطلاحات در این زمینه، مناقشات خاص خود را در پی دارند.

در مقاله‌ها و کتاب‌های بسیاری از چیستی، چرایی، چگونگی و تاریخچه‌ی سبک، ژانر، وجه، گونه و بسیاری کلیدواژه‌های وابسته به آن‌ها، سخن رفته است و مکرر کردن آن‌ها سود بیشتری به مخاطب

نمی‌رساند؛ اما اشاره‌ی گذرا به پاری مفاهیم سودرسان به طرح و گسترش مسئله، ضروری است.

گونه یا نوع، عبارت است از سازمان‌دهی ویژه‌تر و مشخص‌تر متون با توجه به ابعاد درون‌مایه‌ای، بلاغی و شکل‌شناختی.

زیرگونه؛ عبارت است از اختصاصی شدن و جزئی شدن هر چه بیشتر این گونه بر مبنای درون‌مایه‌ای خاص.

وجه بر حسب معنای وصفی آن، عبارت است از «کیفیت درون‌مایه‌ای» یا «بواخس» یا «طنین» و «حالت» یک گونه.^[۳۷]

با همه‌ی این اوصاف، نگرش گونه‌شناسانه دو آبشخور مهم دارد؛ نظریه‌ی ادبی و تاریخ ادبی.

هدف نظریه‌ی ادبی بررسی نظام‌مند ذات ادبیات به عنوان یک پدیده فرهنگی است و موضوع نظریه‌ی بواخس ادبی، توصیف نظام حاکم بر گونه‌های ادبی است.

اکنون که با فراروی از تعریف افلاطونی-ارسطویی ژانر و شکافتن دیواره‌ی صلب این تلقی که قرن‌ها بر ساحت نظری ادبی سایه افکنده بود، می‌توانیم با دکتر زرقانی هم‌نظر باشیم؛ آگاهانه می‌نویسد: ما نتوانستیم ترجمه‌ی دقیقی برای «ژانر» پیدا کنیم. انوع ادبی، انواع اصلی و ترجمه‌هایی از این دست، هر کدام میدان مفهومی خاصی ایجاد می‌کنند که برابرنهاده‌ی دقیق ژانر نیست؛ ضمن این که به علت کثرت استفاده، خصلت بیگانگی کلمه از بین رفته و تبدیل به اصطلاحی بومی در زبان فارسی شده است. تعمیم ژانرهای سه‌گانه‌ی ارسطویی بر

ادبیات سایر ملل موافقان و مخالفانی در سرتاسر جهان دارد و هنوز در گفتمان نقد و نظریه‌ی ادبی مبحث زنده‌ای است.^[۴]

سخن از گونه‌های نوپدید در این کتاب صرفاً سخنی ادبی نیست و همان‌طور که در تمامی سرازه‌های (مدخل‌ها) این کتاب خواهیم دید، اغلب گونه‌ها، توابعی از نوسانات و تحولات اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی‌ای هستند که در سه دهه‌ی اخیر بروز کرده و شدت یافته‌اند. فراوانی و تنوع سرسام‌آور این گونه‌ها بیانگر وضعیت متلاطمی است که در جهان معاصر به ادبیات سرایت کرده و روان فردی و جمعی انسان را به عنوان موضوع اصلی ادبیات به مخاطره انداخته است. اشارات پیدایش این گونه‌گونی توجه دادن به وضعیتی است که به سرگستگی انسان معاصر ختم می‌شود که این مسئله در جای خود تحلیلی جامعه‌شناختی می‌طلبد.

دکتر فتوحی در کتاب سبک‌شناسی می‌نویسد: گونه‌ی ادبی از طریق شناسایی شگردها و صناعات ادبی، متن، طول متن، شیوه‌ی بیان، محتوا و ساختار شناخته می‌شود. پژوهش در گه‌شناسی ادبی، سخت نیازمند بررسی‌ها و مطالعات سبک‌شناختی است؛ چرا که سبک‌شناسی در برترین سطوحش که عبارت است از بازشناسی پیوند فرم و محتوا، یکی از روش‌های عینی است که اصول و چارچوب‌های یک ژانر ادبی را شناسایی و توصیف می‌کند. چگونه می‌توان بدون بازشناسی مشخصه‌های منحصربه‌فرد یک گونه‌ی ادبی، آن را تعریف و تبیین کرد؟ ژاک دریدا در مقاله‌ی «قانون ژانر» (۱۹۸۰) گفته است «یک ژانر